

Johan Tammilehdon muistelmia 8.2.1986, liittyvät osin Lopen Syrjän tilaan

Kerron tässä eräitä muistoja elämästäni tänään 90-vuotispäivänäni. Olen syntynyt Lopella Sajaniemen kylään kuuluvassa Järventaustassa. Koska Loppijärvi jakaa Sajaniemen kylän kahteen osaan, niin suurinta osaa järven läntisestä puolesta kutsutaan Järventaustaksi. Alue on aika laaja, ja asutus leviää monen kilometrin säteelle kylätien molemmin puolin. Tie yhtyy ennen Läyliäistä Helsingin tiehen. Syntymäkotini oli Syrjän rusthollin muonamiehen asunto, yksi huone ja keittiö siinä oli. Sitten oli vielä tietysti saunarakennus ja navetta lehmineen, sikoineen, lampaineen ja kanoineen. Muistan vielä, kuinka ihan pikkupoikana olin äitini kanssa riipimässä lepistä lehtiä ja kerppuja lampaille. Tämä asuntomme oli ehkä n. 250 metriä Syrjän pihalta kylän keskustaan päin. Tien varrella oli ensin Koivulan talo, sitten Mäensyrjä ja vieressä Mäenpää, vähän edempänä oli Kalle Kuuselan talo, sitten Stålhammar-Pälsi, jota jo silloin asuivat Laaksot. Siitä vähän eteenpäin oli Taka-Pälsi, jossa asuivat Kanervat. Pienen matkan päässä oikealla oli järven rannassa Hietalahti ja lähellä myös Juho Koivulan talo. Äitini Vilhelmiina oli Mäensyrjän tyttäriä, joita oli 7. Ainoa poika Jooseppi otti nimekseen Joose Salo. Hänestä tuli myöhemmin oikea monitaituri ja kansanmies. Hän sai ostaa Syrjän rajalta hyvän tilan, jonne rakensi itse talon, sen nimeksi tuli Salomäki. Sisarusten isä oli torppari Aleksanteri Kustaanpoika, rusthollari Kustaa Mikonpojan nuorempi poika Sajaniemen Yli-Melkolta. Äitini Vilhelmiinan sisarista Eufrosyne, Siina, oli naimisissa Kalle Kuuselan kanssa.

Minun isäni Kalle Vihtori Tammilehto (alkuaan Eklöf, suomennettiin 1900-luvun alkupuolella Tammilehdoksi) oli lähtöisin Hirvijärven rannalta Peltolasta. Hän kuului Ylitalojen ja Alitalojen sukuun. Ruotsinkielinen isoisäni isoisä Johan Eklöf oli muuttanut Karjalohjalta Hirvijärvelle 1800-luvun alussa ja hankkinut omistukseensa Förstin ja Frälsin tilat eli nykyisen Ylitalon, Alitalon ja Peltolan alueen. Samaa sukua asuu taloissa edelleen.

Meitä lapsia oli 4 poikaa ja 1 tytär. Muistan hyvin, että kun olin vähän vajaa 8-vuotias, niin äitini eräänä aamuna toi saunasta vaatteisiin käärityn paketin, jonka hän antoi syliini ja sanoi: "Katsokaas, mitä minä teille annan. Saatte siskon, jolle annetaan nimeksi Hilja Maria." Ensimmäistä oltiin vähän ymmällä, mutta pian pikkusiskoon totuttiin ja hänestä tuli mieluinen hoidettava.

Koska asuntomme Syrjässä oli vanha ja liian pieni 7 hengen asuttavaksi, alkoi isäni rakentaa omaa hirsitaloa. Tontti oli Syrjän maalla Läyliäisiin menevän tien varressa. Rakennuksessa oli jo seinät pystyssä ja kattotuolit päällä, kun isäni tuli katumapäälle. Paikkakunnalla ei ollut jatkuvasti töitä, hän näet oli täysin ammattitaitoinen kirvesmies. Järven yli kulkeminen ei myöskään ollut kaikkina aikoina miellyttävää, ja niin hän myi tämän talon Lopen kirkonkylään. Se siis purettiin ja siirrettiin Lopelle. Siellä siitä tuli osuuskauppa, mutta talo paloi melko pian. Osuuskaupan hoitajana oli muuten Selma Toivio, josta tuli myöhemmin Järventaustan kansakoulun opettaja.

Koska siis Syrjän mökissä asuminen kävi ahtaaksi, niin v.1905 muutimme Sajaniemen peräkulmalle Alasiltaan väliaikaisesti. Isäni osti sitten Lauri Yrjö-Koskiselta Penkuri-nimisestä tilasta noin 6 hehtaarin alan valmista peltoa ja vähän metsämaata. Tämän alueen yhtenä rajana on Kullaajoki, joka Läyliäisillä yhtyy Koirajokeen. Taas alkoi rakentaminen, jossa me pojat jo olimme mukana. Jälleen pääsimme muuttamaan, nyt uuteen kotiin, Lehtolaan. Sieltä kävin myös kansakouluni loppuun Sajaniemen koulussa. Opettajani oli Akseli Airo, joka olisi toivonut minun jatkavan opiskelujani. Siihen ei ollut taloudellisia mahdollisuuksia. Koulun ohella olin paljon isäni kanssa rakennustöissä, siitähän se rakennusala alkoi kiinnostaa. Työtä oli aina tarjolla.

V. 1912 sai isäni Syrjän isännältä Jooseppi Huhdalta kutsun saapua luokseen. Tuloksena tästä käynnistä oli, että hän pyysi isääni tulemaan takaisin Syrjään. Huhta antaisi tilansa määrävuosiksi vuokralle. Isäni oli jo perheen perustamisvaiheessa ystäväystynyt Jooseppi Huhdan kanssa. Huhta oli lempinimeltään Toijaa, kun hän puhuessaan usein toisti: "Toi - toijaa". Huhdan vaimo oli Rengon Eerolan tyttäriä,

Maria Kristiina. Hän oli kovin sairaalloinen ja kuoli jo v. 1916. Talvella 1912 muutimme siis jälleen, tällä kerralla päärakennukseen. Siitä se talon pito alkoi, Lehtola annettiin vuokralle. Vanhempi veli Jalmari ei enää tullut Syrjään, hän halusi Helsinkiin. Hän ryhtyi sekatavarakauppiaksi. Syrjässä ollessa me pojat ja Hilja sitten kasvoimme aikuisiksi, ja elämä sujui rauhallisesti. Nuoruus oli ihanaa aikaa. Järventausta sai oman kansakoulun v.1914. Hilja-sisko oli koulun ensimmäisiä oppilaita. Opettaja Selma Toivion kehotuksesta Hilja meni ensin Heinolan seminaariin ja valmistui kansakoulunopettajaksi. Hän siirtyi Kuruun opettajaksi. Syrjässä ollessamme olivat ne vuodet 1917 ja 1918 eli kansalaissota, josta on ikävät muistot jäljellä. Syrjän vuokra-aika päättyi v. 1924.

(Syrjässä oli noihin aikoihin kaksi rakennusta: isäntäväen Huhdan talo sekä Bernhard ja Ida Godenhjelmille vuokrattu. Talot sijaitsivat vain muutaman askeleen päässä toisistaan. Godenhjelmit olivat Helsingin Suomalaisen Tyttökoulun perustajia. Julius Krohnin toinen vaimo Minna Lindroos oli Ida Godenhjelmin sisar ja oli toiminut Tyttökoulun johtajattarena ennen naimisiinmenoaan.)

Siellä Syrjässä oli myös toinen rakennus, jota sanottiin herrasväen taloksi, jossa asuttiin vain kesällä. Jo vuosia ennen syntymääni täällä oli asunut korkea-arvoinen valtion virkamies (yhopiston lehtori, säätyvaltiopäivämies, Suomalaisen tyttökoulun ja Suomalaisen jatko-opiston johtaja, professori ym.) Ida Godenhjelmin sisar Minna oli naimisissa Juhus Krohnin kanssa. Julius kuoli v.1888 hänen purjeveneensä kaaduttua kovassa myrskyssä Suomenlahdella. Hänellä oli tytär Aino, joka vietti lapsuutensa ja nuoruutensa kesiä Syrjässä. Hänestä tuli aikanaan Oskar Kallaksen puoliso ja kirjailija Aino Kallas. Kallas oli kaksi vuotta (1920 - 1922) Viron lähettiläänä Suomessa, ja molemmat kesät perhe vietti Syrjässä. V. 1922 he muuttivat Lontooseen, kun Oskar Kallaksesta tuli suurlähettiläs. Heillä oli lapsia 2 poikaa ja 2 tytärtä. Oskar Kallas oli vähän Kyösti Kalliota muistuttava mies, pitkät viikset nenän alla. Syrjässä oli järven ranta noin 600 metriä ja komiaa hongikkoa rantaan asti. Siellä oli hyvä nauttia kesäisen luonnon antamaa kauneutta, uiminen ja veneily kuuluivat tähän samaan nautintoon. Koska silloin ei ollut säännöllistä liikennettä, niin hevospelillä haettiin vieraita Riihimäeltä tai Hyvinkäältä, muistan hyvin. Syrjän Toijaa-isännällä oli näitä herrasväen kyydityksiä varten oma hevonen ja kumipyörärattaat, trillat. Veljeni kanssa vuorottelimme näitä haku- ja vientimatkoja. V. 1911 valmistui Hyvinkää - Karkkila -rata, ja silloin pääsi jo Hyvinkäältä suoraan junalla Läyliäisiin.

(Isäni Johan Tammilehto kävi 1920-luvun alussa jotain käsityökoulua Tampereella. Hän oli taitava puutöissä. V.1922-1924 hän alkoi rakentaa omaa taloa Karkkilaan. Sinne hän muutti avioituttuaan äitini Hilma Alina Seurasen kanssa. Hän oli räätäli Robert Seurasen tytär Patojan kulmalta. Isäni elätti perhettä rakennuksilla, mutta kävi sitten v. 1930 Turussa kirjanpitolukkurin. Siellä opetettiin "italialaista ja amerikkalaista kirjanpitoa". V. 1931 perhe muutti takaisin Lopelle, ja isäni hakeutui Lopen kunnan ja seurakunnan ulosottomieheksi ja lastenvalvojaksi. Niin järventaustalainen hän oli, että halusi vielä 90-vuotismuistelukseensa lisätä tarinaa Syrjän vaiheista.)

Tullessamme vuoden 1931 alussa Läyliäisiin tuli jälleen Järventaustakin lähemmäksi. Siellä tuli aina käytyä, oli sitten häät tai hautajaiset tai muut sukulaiskäynnit. Koska pidän itseäni edelleen järventaustalaisena, haluan muistella, mitä siellä tällä väliajalla ja sen jälkeen oli tapahtunut, myös Syrjän tilanne oli muuttunut. Syrjän Jooseppi-isäntä oli kuollut ja tila joutunut perikunnalle. Yksi perillisistä oli Topenolta Oiva Hokkala, joka tuli Syrjään asumaan ja viljelemään. Ensin myytiin tilan valtavan hyvä metsä. Kesäisin asutun "herrasväen talon" osti Taka-Pälsin poika Kalle Kanerva. Samalla hän osti 3 hehtaarin alan maata, jonne siirsi em. rakennuksen. Siinä hän asui kuolemaansa saakka. Hänellä oli vaimona Mäensyrjän tyttäristä kolmas, Olga, joka eli liki 90-vuotiaaksi. Taloa on remontoitu viime vuosina ja siinä asuvat Kaisa ja Kalevi Kanerva. Aiemmin mainitun Kalle Kuuselan poika osti myös Syrjän perikunnalta valmista peltoa ja metsää 8 hehtaaria. Yhtenä rajana oli Loppijärvi. Sille maalle isä ja poika Kuusela rakensivat kaikki pientilalle kuuluvat rakennukset. Talosta tuli kaunis katseltava kylän keskustaan. Nuorempi Kalle Kuusela kuoli jo v. 1947, isä Kuusela eli yli 80-vuotiaaksi. Talo on perikunnan hallussa. Kylässä oli monilapsisia perheitä: Salomäessä 6, Kanervalla 7, Kalle Kuuselalla 6, Eetu ja Saima Laaksolla 7 ja Juho Koivulalla 6.

Syrjän tilan uusi isäntä Oiva Hokkala ei oikein viihtynyt Syrjässä, jo ennen sotavuosia hän myi noin kolmasosan talon metsäpinta-alasta Sajaniemen kylässä asuvalle Hannes Gebhardin perikunnalle. Sodan jälkeen hän muutti takaisin Topenolle, mutta ollessaan menossa Riihimäkeen hän kaatui moottoripyörällään niin pahasti, että kuoli. Tämän jälkeen tila myytiin Kansalaisopistolle. Kauppa tehtiin Toivo Ilmari Vuorenrinteen aloitteesta. Hän oli noihin aikoihin Helsingin Työväenopiston rehtori. (Professori T.I.Vuorenrinne oli itsekin Lopelta kotoisin, hän oli Yli-Melkon Aapo Vuorenrinteen poikia. Hänellä oli vaimonsa lehtori Eeva Vuorenrinteen kanssa huvila Loppijärven rannalla Sajaniemessä, Nokanmaa.) Sitten myytiin vielä loput pellot ja metsät rajanaapureille lisämaaksi, mikä oli heille mieluisaa. Joku sai sieltä vielä hyvän rantatontinkin. Siis entisestä Syrjän rusthollista, joka oli ollut pinta-alaltaan n. 300 hehtaaria, ei enää ole paljon jäljellä, pieni tontti, vähän rantaa ja vanha asuinrakennus.

Jälkikommentti

Olen tähän poiminut isäni muisteluista lähinnä Syrjän talon historiaan liittyviä tietoja ja muutaman tiedon hänen omista vaiheistaan. Jossakin muistan nähneeni piirroksen Syrjän muonamiehen mökistä, mutta muistikuvani on hyvin hatara. Joitakin vuosilukuja ja titteleitä ja elinaikoja olen tarkistanut. Enimmäkseen isäni on muistanut asiat oikein. Krohnin tyttären kirjeissä ystävilleen kerrotaan myös perheen kesäpaikasta, Syrjässä. Aiemmin oli oltu Viipurin lähellä Krohnien sukukartanossa Kiiskilässä. Julius Krohnin ensimmäinen vaimo Emma kuoli v.1875. Seuraavana vuonna Julius Krohn kosi Ida Godenhjelmin sisarta Minna Lindroosia, Suomalaisen Tyttökoulun johtajatarta. Ensimmäinen vaimo Emma oli ennen kuolemaansa niin toivonut. Ensimmäisestä liitosta eloonjääneet lapset olivat Kaarle (1863 - 1933), Ilmari (1867 - 1959) ja Helmi (1871 - 1967). Toisesta avioliitosta ovat Aino (1878 - 1956) ja Aune (1881 - 1967). Kun Julius Krohn sitten hukkui purjeveneeseen kaaduttua v. 1888 ja Minna jäi leskeksi, kesänvietto keskittyi yhä useammin Syrjään. Siellä viettivät kesäänsä niin Minna kuin lapsista erityisesti Helmi, Aino ja Aune. Olihan Loppi kuitenkin suhteellisen lähellä kotikaupunkia Helsinkiä. Marjut Hjelt on toimittanut Helmi Krohnin kirjeistä läheisilleen 1884 - 1936 teoksen Helmi (SKS, 2004). Siinä mainitaan muutamissa kohdin Syrjä. Godenhjelmeistä Bernhard kuoli v. 1912 ja Ida v. 1913. Minna Krohn kuoli v.1917 (oli syntynyt 1841). Nämä asiat varmaan tiedetään Syrjä-seurassa jo ennestään. Lopen Lehdestä olen seurailut, että muutakin Syrjä-tietoutta voi seuralle lähettää.

Irma Koskinen (o.s. Tammilehto) i.koskinen@elisanet.fi Rosendalinrinki 3 A 31 01520 Vantaa 0400-494971